

Instagram: stela_knjige

Facebook: stela

www.stelaknjige.rs

NASLOV ORIGINALA

Elena Fischer

Paradise Garden

Copyright © 2023 by Diogenes Verlag AG, Zurich

All rights reserved.

Za izdanje na srpskom jeziku © Publik praktikum 2026

ZA IZDAVAČA

Marko Sabovljević

UREDNIK

Marina Sabovljević

LEKTURA I KOREKTURA

Lidija Cenić

DIZAJN KORICA

Siniša Subotić

SLOG I PRELOM

Dizajn studio Layout

ŠTAMPA

Alpha print, Zemun

TIRAŽ

1.000

IZDAVAČ

Publik praktikum, imprint Stela

Dobrovoljačka 10/I, Zemun

office@publikpraktikum.rs

011/4202 544; 011/4202 545

GODINA IZDANJA

2026

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se kopirati ni prenositi u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući foto-kopiranje, snimanje ili bilo koji sistem za skladištenje i pretraživanje informacija, bez pismenog odobrenja izdavača.

ELENA FIŠER

RAJSKI VRT

Preveo sa nemačkog
Zlatko Bućin

Stela

1.

Tog leta umrla mi je majka.

Pesma s radija bila je još samo šum, a ne više poziv na pevušenje iako niko od nas nije znao tekst. Kišni pljusak je bio još samo vreme, a ne prilika da se izađe napolje i bos pleše po barici.

Možda ovo zvuči poetično, ali tako je samo na papiru. Četrnaest je zeznut uzrast da se izgubi majka. Tuga dođe i prođe kao plima i oseka, ali uvek je prisutna.

Mama je sahranjena na najvreliji dan godine. Ptice su letele u jatu po belom nebu, a gušteri se povukli u senke nadgrobnih spomenika. Duž puta je bilo rascvetalo grmlje ruža, a vetar je donosio njihov sladak miris do groba. Vrelina je rastegla vreme i usporila sva kretanja.

Obrisala sam znojave ruke o haljinu i zurila u rupu pred nogama. Tu dole je ležao kovčeg, na njemu cvetovi suncokreta, a u njemu moja majka. Tamne kovrdže uokvirivale su joj lice, rumene usne su se podrugljivo smešile, a na nogama je imala bele kaubojske čizme – tako sam to zamišljala.

Osim toga, zamišljala sam kako se majka odjednom pojavila pored mene i spasla me. Ispravila je suknju i rukom prošla kroz kosu. A onda je rekla nešto kao: „Ne pravite takve face, to je nepodnošljivo!” Poljubila me je u potiljak, uhvatila me za ruku i, kao i obično, otišla sa mnom odatle.

Naravno, nije se pojavila.

Umesto toga stigla mi je prva menstruacija.

Sveštenik je bacio zemlju na kovčeg. „Od zemlje si uzeta, zemlji se vraćaš, ali Gospod će te uzdići”, rekao je nekim čudnim pevajućim glasom, a krv je curila, toplo i živo, iz moga tela. Na trenutak sam pomislila da ću i ja sad umreti i najradije bih legla pored majke. Činilo mi se kao da me je telo izdalo jer je menstruacija došla baš sada. Nisam se pomerala. Sklopila sam oči i nadala se da ću tako biti nevidljiva. Nadala sam se da niko neće primetiti da sam upravo postala žena.

Htela sam da nateram krv da mi se vrati u telo, ali nisam mogla da zaustavim zemljinu težu. Krv mi se sporo slivala niz nogu. Naniže, ka zemlji. Stisnula sam butine i uprljala žutu letnju haljinu.

Da je baka bila prisutna, stisnula bi usne u dve tanke crte koje su se na krajevima svijale nadole. Neprestano bi plakala. Kao da je baka imala neki tajni rezervoar vode u svom telu. Iz njega su se napajali potoci suza. Možda je njeno lice bilo tako naborano zato što je sva voda nekontrolisano isticala i nije ostajalo ništa osim suše.

Tog dana kad mi je majka umrla, raspala sam se. Preostao je samo jedan niz slova koji je nekada bio moje ime.

Mama me je zvala Bili. B-i-l-i.

Pritom su se njene usne kratko i blago dodirivale. Svoje pravo ime prvi put sam čula kad sam imala sedam godina. Prvog školskog dana učiteljica je svu decu poimence prozvala. Preostala sam ja, zajedno sa imenom, koje mi je bilo strano.

„Bili je skraćunica za Eržebet”, rekla je mama. Njen izgovor je bio savršen. Doduše, jesam razumela mađarski, ali sve što sam čula bilo je Aeršebet.

„Zašto odmah nisam krštena kao Bili?”

„Tvoja baka se tome protivila”, uzdahnula je. Baku nisam poznavala, ali da joj se nije sviđalo ono što je mama volela, već mi je bilo poznato.

„Zašto je bila protiv?”, želela sam da znam.

„Ime Bili se ne pominje u *Bibliji*.”

„A je l' se pominje Marika u *Bibliji*?”

Mama je odmahнула glavom. Onda je rekla: „Ne direktno. Ali Marika znači božji dar. To je svakako *jedno* značenje.”

„Znači, postoji i neko drugo?”

Mama se tako široko osmehnula da sam mogla da vidim njen zlatni kutnjak.

„Buntovnica. Ali tvoja baka nije mislila na to.”

2.

A sada da se vratimo na početak.

Početak je bio poslednji dan pred letnji raspust.

Jedna pesma na radiju.

Veliki planovi.

A možda je sve to zajedno bio početak.

U svakom slučaju, na vreme sam se vratila iz škole da bih mogla da učestvujem u kvizu. Mama i ja smo bile lude za tom nagradnom igrom.

„Utišaj malo”, rekla sam kad sam ušla u dnevnu sobu.

Voditelja sam čula još na verandi, a verovatno su ga čuli i svi naši susedi.

„Pst”, rekla je mama i stavila prst na usta. U drugoj ruci je držala telefon. Zнала sam da je već ukucala broj. Već hiljadu puta smo učestvovalе u tome.

Majka je sedela na našoj sofi. Leva noga joj je igrala, a na čelu su se presijavale graške znoja. Bilo je sparno, vrelo popodne. Mama je otvorila sve prozore u stanu, ali je i pored toga vazduh u dnevnoj sobi mirovao.

Samo što sam sela pored nje, već je počelo.

„Tri, dva, jedan”, čuo se voditelj, a onda su odjeknuli prvi tonovi.

„*Wicked Game!*”, uzviknula je mama.

„Nema šanse”, rekla sam. Odmah sam prepoznala pesmu.

„To je *All My Tears!*”

„Jesi li sigurna?”

„Hajde, zovi!”

Jedno je bilo prepoznavanje pesme, a drugo uspostavljanje veze. Najgore je bilo kad dobiješ vezu, a pogrešiš odgovor. Mama je pritisnula zeleni taster i prislonila slušalicu na uvo.

Dobiti novac, za nas je bila izuzetno velika stvar.

Tu gde smo mi živele, većina ljudi je reč „dobiti” izbrisala iz svog rečnika.

Niko nije dobrovoljno stanovao tu, na plaži. Naš blok je bio najviši od pet stambenih blokova koji su, polukružno raspoređeni, formirali sopstveni mali šareni grad. Svaka zgrada je bila ofarbana drugom bojom, a naša bledožutom.

Kada se ova adresa navodila, na primer prilikom neke prijave za posao, ljudi su odmah znali o čemu je reč. Hvala vam na interesovanju, sledeći, molim. Mama je ispevala i pesmu o tome.

Zaustavila sam dah i izbrojala četiri slobodna signala. Četiri puta je zazvonilo, a onda smo se odjednom našle na radiju.

Mama i ja smo bile toliko uzbuđene da smo neprestano upadale jedna drugoj u reč. Majka je stalno prelazila s nemačkog na mađarski i obrnuto, kao i uvek kad je bila uzbuđena. Ali čovek s radija nas je uprkos tome razumeo. Na kraju je rekao da treba da ostanemo na vezi. Nismo mogle da shvatimo svoju sreću.

„Nadajmo se da čekanje na uključenje neće pojesti ništa od našeg dobitka”, rekla je mama. Uključila je zvučnik i protrljala desno uho. Bilo je upaljeno.

Čekale smo samo pet minuta na uključenje. A onda nam je jedna žena čestitala i zatražila od mame broj računa. Mama je pročitala brojeve s kartice. Bilo je kao da je izgovarala molitvu za koju je već prethodno znala da će biti uslišena.

Kad je mama spustila slušalicu, rekla je: „Ovog leta idemo na odmor!”

„Na pravi odmor?”, pitala sam. Videla sam palme kako se njišu na vetru, peščanu plažu i naravno, more.

„Na pravi odmor”, rekla je mama. Zatim je ustala da se spremi za posao.

Ja sam se zavalila u sofu. Vrućina me je sasvim umrtvila. Zatvorila sam oči i čula kako voda pod tušem žubori. U nekom momentu se mama vratila u dnevnu sobu u svoj univerzalnoj kombinaciji odeće. Gornji deo sa šljokicama svetlucao je na suncu, a farmerke su joj bile sasvim uske. Uz to je nosila kaubojske čizme, koje su bile ukrašene trešnjama. Poljubila me je za rastanak i otišla autobusom u grad, na večernji posao.

Majka je imala dva posla.

Ujutru je radila u jednom velikom staklenom zdanju, sastavljenom od mnogo malih staklenih objekata. Čistila je za zaposlene koji su nosili skupocena odela i kravate. Osim toga, donosila je njihove spajalice, kovertе i markere – a katkad i poneku patronu za hlađenje. Neretko bi neko naleteo na vrata ili zid. Uveče je mama konobarisala u jednom baru.

„Posao u baru nas drži u dobrom raspoloženju”, govorila bi kad je posle smene brojala bakšiš, „ali posao čistačice nas održava u životu.”

U firmi u kojoj je radila mama je videla najluđe stvari. To je bilo zato što nju nisu primećivali. Kad je u farmerkama i svom radnom mantilu prolazila hodnikom, dopunjavala štampače papirom ili čistila toalete, bila je nevidljiva. Tokom godina su navikli na nju kao na neki pokretni kontejner ili stojeću lampu. Tek kad bi došla kući, presvukla se, raspustila kosu i namazala usne crvenim karminom, od nje bi postao čovek kakav je ona zapravo želela da bude.

Tokom smene mama je jednom obilazila sve kancelarije kako bi ispraznila korpe za papir.

„Istinski karakter čoveka prepoznaješ po tome kako se ophodi prema stvarima koje više ne želi”, govorila je mama.

Čovek na kraju hodnika bacao je sve u korpu za papir: ostatke hrane, papirnatu čašu dopola pune kafom, CD-ove, cipele. Jednom je mama našla i jednu krvavu maramicu. Ona tu korpu nije mogla jednostavno da izruči već je svaki put rukama morala da vadi smeće. Iz njegove korpe za papir izvadila je polovinu njegovog života.

Kad se mama te večeri vratila iz bara, bila sam još budna. „Pomeri se malo”, rekla je i uvukla se pored mene u krevet. Okrenula se ka meni, pa smo ležale licem u lice.

„Možemo li sa onim novcem da otputujemo na more?”, pitala sam.

„Naravno, na koje?” Mama se nasmešila.

„Atlantik. Ili Karibi.”

Kad sam pomišljala na more, nikada nije bilo dosadno. Bilo je ili divlje ili tirkizno, kao na posterima u izlogu turističke agencije. Ovako ili onako, čeznula sam za tim. Ponekad je ta čežnja bila kao ubod komarca na mestu gde nisam uspevala da se počešem.

„Ja hoću na Floridu. Onda ću svakog jutra jesti palačinke na plaži.”

„Pa naravno”, rekla sam, a stomak je počeo da mi krči.

Majka je bila luda za Floridom otkad je gledala jedan film. U njemu su jedna mala devojčica i njena majka stanovale u kamperu. U tom filmu se ništa ne događa. „Zašto ljudi prave film u kojem se ništa ne dešava?”, želela sam da znam. Kad sam pisala priče, u njima se uvek događalo sijaset stvari. „Dokle god se ništa ne dešava, sve je moguće”, rekla je mama, i to je na neki način tačno.

Mama je ustala. „Napraviću nam palačinke.” A zatim je nestala u kuhinji.

Mamine palačinke su bile najbolje koje sam ikada probala. Pravila ih je uvek kad smo nešto proslavljale. A verujte mi: nalazile smo mnogo razloga. Bili su to, na primer, rođendani. Ne samo naši već rođendani sve dece koja su stanovala u našem bloku. A ovde je živelo mnogo dece.

Mama mi je donela pun tanjir u krevet i pitala: „Zar ti već ne izlaze na nos?” To je svaki put pitala.

„Kaže se na uši.” Umočila sam kažiprst u sirup od javora i olizala ga. Mama je još uvek imala problem s nemačkim izrazima. Lomila je stvari preko stopala, udarala kolima u zidinu i govorila: „Ovaj idiot bi trebalo prvo da se uhvati za čelo!”

Sela je na ivicu kreveta.

„Sve se s vremenom istroši.”

„Neka pesma, na primer.”

Ponekad sam tako često slušala istu pesmu zaredom da posle izvesnog vremena više nisam znala zašto mi se uopšte dopala.

„Jeste, na primer. Ili čovek. Ali ne ti. Ti se nikada nećeš potrošiti.” Mama je obavila ruke oko mene, pa tanjir umalo nije završio na podu.

Kasnije, kad je mama već odavno zaspala u dnevnoj sobi, još jednom sam ustala. Širom sam otvorila prozor i udisala topao letnji vazduh.

Stanovala smo gotovo sasvim na vrhu. Bio je to sedamnaesti sprat. Odavde bi moglo da se vidi more, da ga je bilo. Ali postojao je samo jedan auto-put. On je vijugao kroz zaštićeno prirodno područje i na dva dela delio zelenilo. Brujanje automobila bilo je uvek prisutno, a sada jedva da smo ga čuli. Ranije me je to brujanje uspavljivalo. „Hej, čuješ li more?”, šaputala bi mama.

U vreme odmora saobraćaj je postajao gušći. Ponekad bi mama sipala voćni sok s kockicama leda u velike čaše i ukrasila ih ružičastim slamčicama i kišobrančićima. Tutnula bi mi koktele u ruke, uzela dve ležaljke i iznela ih napolje na verandu,

između naših ulaznih vrata i ograde s koje se na mnogim mestima ljuštila farba.

I onda smo se igrale odmora.

Sele bismo jedna kraj druge, mama u belom bikiniju, ja u kupaćem kostimu, i sunčale bismo stomak. Radovale smo se što smo već tu, dok su drugi u automobilima zaglavljani u gužvi.

Stajala sam na prozoru i osluškivala.

Istina mi je tek sada postala jasna. Naravno, istina je bila da bismo se odmah rado menjale. Vrlo rado bismo bile u gužvi u nekom automobilu na putu za Italiju, Francusku ili Španiju.

3.

Sedela sam na veranda-hodniku i listala turističke prospekte. Prospekti su bili debeli, u povezu od sjajnog papira.

Čovek u turističkoj agenciji je želeo da zna gde hoću da otputujem, ali ni sama to još nisam tačno znala. Znala sam samo da hoću da iznenadim mamu s nekom dobrom idejom.

„Na more!”, rekla sam.

„Evropa?”, pitao je čovek, a ja sam klimnula glavom.

„Portugalija, Španija, Francuska, Italija, Grčka?”

„Upravo tako. I mogu li, molim vas, da dobijem i jedan prospekt za Mađarsku?”

„Ali Mađarska nije na moru”, rekao je i spakovao štos prospekata u jednu kesu.

Naravno, znala sam da Mađarska nije na moru, i znala sam da mama nikada ne bi putovala u Mađarsku. Ali rado sam gledala slike odande.

Bila sam već na vratima kad mi je još nešto palo na pamet.

„Imate li i neki prospekt za Floridu?”

Sada sam naizmenično zurila u svetloplavo nebo iznad sebe i u jedan put koji je vodio posred tirkiznoplave vode. Videla sam palme na plažama s puder-peskom, ružičaste hotele sa ogromnim bazenima, verande s pletenim ljuljaškama i vrtove sa biljkama čiji su cvetovi bili veliki kao fudbalske lopte.

A onda sam videla cene.

Bile su tako visoke da nismo mogle da priuštimo čak ni let do tamo. Nismo mogle da priuštimo sebi ni jedan jedini let, čak i kada bi bilo dozvoljeno da delimo jedno mesto.

Zatvorila sam prospekt o Floridi i zatvorila oči. Sunce je bilo visoko na nebu i tamu iza mojih kapaka bojilo u crveno. Imala sam čitav spoljni hodnik za sebe, ali znala sam da to neće dugo potrajati. Mama i ja nismo bile jedine koje su život izmeštale napolje čim bi postalo vruće. Hodnik smo delile sa susedima koji, baš kao i mi, nisu imali balkon.

Tu je, na primer, bila Luna. Luna je bila starija od mene, ali mlađa od moje majke. Nismo znale koliko godina je tačno imala. Nekad bi rekla 23, a zatim 32. Istina se skrivala između ova dva broja. Starost je za Lunu zavisila od toga kako se osećala. Luna je radila u neposrednoj blizini, u „Sanset” solarijumu. Ako je nekoga volela, dozvoljavala mu je besplatan odlazak u solarijum. U džepovima farmerki uvek je imala jedan, dva žetona, koji su umesto novca mogli da se ubace u aparat. Volele smo Lunu, a i Luna nas. Doduše, to nam ništa nije koristilo. Bila sam premlada da bih išla u solarijum. Odlazak u solarijum bio je dozvoljen tek od šesnaest godina. Stalno sam pokušavala da nagovorim Lunu da me pusti, ali ona je samo odmahivala glavom, tako da je njena roze kosa lepršala. Majci solarijum nije bio potreban. Kad se zimi koža većine oko nas vraćala na boju viršle, ona je još uvek bila smeđa. „To je romska krv”, govorila je uz uzdah. Nije mogla da shvati da je propustila priliku da nešto dobije, a da za to ne mora da plati.

Otvorila sam sledeći prospekt. Italija. Naravno, Italija nije bila Florida, ali i tamo je bilo lepih plaža, a i dobre pice. I to je već nešto. Upoređivala sam hotele i kampinge. Listala sam napred i nazad, i ponovo napred. Nije potrajalo dugo dok mi nije postalo jasno da naš dobitak nije bio dovoljan. Možda je bio dovoljan za kupovinu novog dušeka ili za jedan, dva izleta u neki veliki zabavni park. Bio je dovoljan i za godišnju ulaznicu za bazen. Verovatno je bio dovoljan čak i za jednu vožnju do Italije našim *nisanom*. A šta onda?

„Putujete li nekud ovog leta?“, upitao me je iznenada neki glas pored mene. Bio je to Ahmed. Preko ramena mu je visila sportska torba, a na torbi boksterske rukavice. Ahmedova oznojena koža je svetlucala, ali na ovom vremenu se nije moglo reći da li je neko krenuo na trening ili je već trenirao. Ahmed je bio još tamnije puti od mame. On je zvanično bio Izraelac, ali je zapravo bio Palestinac. Nisam shvatala kako je to moguće, ali u suštini mi je bilo svejedno.

Na trenutak sam razmišljala da li da mu ispričam o našem dobitku, ali onda sam odustala. Nisam htela da ga žalostim. Ahmed je došao u Nemačku da studira hemiju, ali iz nekakvih razloga nije baš napredovao. Kad bi ga mama upitala kako je, on bi se nasmejao i svaki put odgovorio: „Dobro, dobro!“ Ali onedavno nije odgovarao. Znala sam da je izgubio posao kao raznoslač prospekata.

„Htele smo da putujemo na more“, rekla sam. „Ali verovatno ćemo ostati ovde.“ Spustila sam prospekt o Italiji pored sebe na pod. „Sve je previše skupo.“

„Pa idite na Severno more. Ono nije daleko, a čuo sam da je tamo vrlo lepo.“

Otvorio je vrata. Stanovao je odmah pored nas. Kada bi nam oko nečega zatrebala pomoć, pokucale bismo kod njega. On je bio vrlo snažan i imao velike ruke kojima je otvarao svaku teglu marmelade. Volela sam Ahmeda. Mirisao je na sapun i nargile, i imao je najduže trepavice koje sam ikad videla. Osim toga, imao je dobre ideje.

Ustala sam. Najradije bih još jednom otišla u putničku agenciju i zatražila prospekt za Nemačku. Ali agencija je popodne bila zatvorena. Umesto toga donela sam iz stana školski atlas, papir i olovku, i jedan džepni kalkulator. Otvorila sam atlas i potražila preglednu kartu. Odavde je išlo više auto-puteva ka severu. Naravno, ti putevi nisu vodili do samog mora. Niko ne

bi sedeo na plaži, a da iza njega proleću automobili. Ali bilo je dovoljno regionalnih puteva. Potražila sam najkraću maršrutu. A zatim sam zabeležila naziv mesta. Počela sam da računam. Imale smo dovoljno novca da platimo gorivo. Možda smo mogle i jednu noć da spavamo u hotelu.

Na kraju sam na papiru nacrtala sunce, plažu i more, i iznad napisala *Severno more*.

„Šta to radiš tu?” pitala je mama iza mojih leđa.

Ona se pre deset minuta vratila s posla. Nisam morala da se okrećem da bih znala da su njena majica i farmerke ležali na podu. Kada je dolazila iz kancelarije, jednostavno je krpice ostavljala na patosu. A onda je stavljala ručak u mikrotalasnu pećnicu.

Majka se s jednim komadom lazanja, koji se pušio, nagnula preko naslona moje ležaljke.

„Mislila sam da si sada na raspustu”, rekla je s pogledom uperenim u atlas.

„Planiram naš odmor.”

Uzela sam tanjir i spustila ga pored sebe na pod. Mama je drugu ležaljku privukla bliže meni.

„Pokaži.”

Nakon tri sekunde vratila mi je beleške.

„Ne. Ni u kom slučaju. Otkud ti ta ideja?”

Prekrstila je ruke ispred sebe.

„Zašto da ne?”, želela sam da znam.

„Šta ćemo na Severnom moru?”, upitala je. „Da se smrzavamo na plaži? Mi ne volimo vetar, zar si to zaboravila?”

„Hiljadu stepeni je. Nećemo se smrzavati.”

„Hajdemo u Francusku.” Mama se zavalila unazad.

„Francuska je preskupa”, odgovorila sam. „Mogli bismo samo da platimo prevoz. A gde ćemo spavati?”

„Smislićemo već nešto”, odgovorila je i popila gutljaj moje kole.

„Ma nemoj, a šta?”

„Toplo je. Mogle bismo da spavamo napolju.”

„A kad je kiša?”

„Onda ćemo spavati u autu.”

Kad mi je videla lice, rekla je: „Jesi li znala da postoje ljudi koji čitav život provode u autu? Kladim se da svake godine farbaju auto u novu boju.”

Ja sam volela naš *nisan*, to nije bio problem. *Nisan* je bio jedini luksuz koji smo sebi priuštile. Najčešće smo putovale autobusom. Katkad bismo čak kupile i vozne karte. Samo ponekad, kada je počinjao novi mesec, odlazile smo *nisanom* u grad.

Problem je bio u tome što naš auto već godinu dana nije bio registrovan. Osim toga, ni suvozačeva vrata se nisu dobro zatvarala. Ali mama je bila kreativna. Ona je ta vrata debelim učkurom pričvrstila za okvir. U krivinama sam ipak morala čvrsto da ih pridržavam, kao neku dragu osobu koja se tetura nad provalijom.

„Pomisli na preterano revnosne policajce koji se zbog takve stvari okome na nekoga umesto da jure prave kriminalce”, rekla je jednom.

Ali nisam tako brzo odustajala.

„Pa lepo je na Severnom moru.”

„Otkud ti to znaš?”, pitala me je.

„Ahmed mi je rekao. A otkud ti znaš da nije lepo?”

„Neke stvari jednostavno znam.”

Nisam imala pojma šta mama ima protiv Severnog mora. Ustala sam, uzela hrpu turističkih prospekata i bacila ih na pod.

„Hej, čemu to?”

„Pa kad inače sve znaš, onda sam ih džabe donela.”

Mama je zurila u prospekte. Na onom na vrhu bio je naslikan jedan flamingo.

„Je li to Florida?”

Klimnula sam glavom.

Mama je podigla sunčane naočare navrh čela.

„Jesi li ovo donela baš za mene?”

„Jesam”, odgovorila sam, a onda me je mama zagrlila. Naravno, i ja nju. Kad se živi udvoje, onda je bolje što pre se složiti.

„Hej, šta se to kod vas dešava?”

Luna je izašla iz svog stana. Njeni koraci po pločicama stvarali su šljapkav ton, koji je dolazio od japanki. Nosila ih je čitavo leta. Otkrila ih je na internetu, jedan par nije koštao više od kugle sladoleda. Ali pošto je dostava bila četiri puta skuplja, Luna je jednostavno poručila čitavu gomilu njih. Sada je imala japanke u svim bojama. Japanke su bile iz Kine i od plastike. Majka je govorila da će Luna od toga dobiti rak kože na stopalima. Da je to samo pitanje vremena.

Razdvojile smo se.

„Putujemo na odmor”, rekla je mama.

Luna se mašila propekata i sela na pod između nas dve. A onda je mama ispričala da smo dobile na kvizu. Na kraju je dodala: „Bili hoće da idemo na Severno more, ali ja bih u Francusku.”

„Francuska!”, ispalila je Luna i osvrnula se ka meni. „Pomisli na kroasane. Zar tamo nije i vreme bolje?”

Šta je svima s tim prokletim vremenom? Upravo sam htela nešto da kažem, ali Luna je već nastavila.

„Osim toga, Francuzi imaju kul stil života. Kako se ono kaže?”

„*Savoir vivre?*”,¹ upitala sam.

„Ne, kaže se nekako drugačije.”

„*Laisser faire?*”²

---

¹ Franc.: Bonton. (Prim. lekt.)

² Franc.: Neka bude tako. (Prim. lekt.)

„Baš tako.”

Mama me je pogledala i nasmešila se. Bilo mi je jasno da više nisam imala šanse. Upravo me je nadglasao neko ko u suštini nema pravo glasa. Uzdahnula sam. Kad bi mama nešto uvrtila u glavu, nije se mogla odvratiti od toga. A što se tiče kroasana, Luna je bila u pravu.

Iz džepa svog šorca Luna je izvukla flašicu laka za nokte. Tutnula je lak u mamino krilo, kao da zbija neku šalu.

Luna se često smejala i bez pravog razloga. Možda je to imalo veze s tim što je Luna istovremeno bila istovremeno i najvedrija i najtužnija osoba koju sam poznavala.

Luna je imala više snova tokom dana nego ja noću. Njen najveći san je bio da se uda za čoveka koji bi je oslobodio dugova koje je imala.

„Na to će morati dugo da čeka”, rekla je jednom mama.

Mama je odvrnula bočicu s lakom i uzela Luninu ruku. Mama i Luna su često uzajamno lakirale nokte. Luna je lakirala mami desnu ruku jer je mama dešnjakinja, a mama Luni levu jer je levoruka.

Lak je izgledao kao rastopljeni sladoled od vanile.

„Kad ću konačno dobiti razglednicu iz Holivuda?”

Dok je Luna čekala pravog čoveka, pokušavala je da postane glumica. To je bio njen drugi san. Nепrestano je učila tekstove: dole u vešernici, u redu pred diskontom i kada je dezinfikovala ležaljke solarijuma. Čekala je da je neko otkrije.

„Uskoro. A onda ću kupiti veliku kuću u kojoj možemo da živimo sve zajedno.”

Luna je stalno imala takve ideje. Pomislila sam da mi već živimo zajedno u jednoj velikoj kući, čak zid do zida, i ništa nisam rekla.

„A ti? O čemu ti sanjaš?”, pitala je Luna moju mamu.

Mama je ćutala. A onda odgovorila: „O klima-uređaju.”

Luna se nasmejala. „Dobro. Ali sad stvarno?“
„O Francuskoj. Od danas sanjam o Francuskoj.“
Mama se zavalila i zatvorila oči.
„A šta je tvoj san?“, upitala je Luna mene.
Nisam morala mnogo da razmišljam.
„Hoću da postanem spisateljica“, odgovorila sam.
„Pazi šta govoriš“, upozorila je mama Lunu. „Ona po čitav dan zapisuje stvari u beležnicu.“

Kasnije sam ubacila kokice u jednu plastičnu činiju i zajedno s flašom kole i čašama stavila je na stočić u dnevnoj sobi. Luna je donela čips.

„Slatko i slano“, rekla je i istovremeno u usta ubacila kokice i čips. „Ako biste morale da se odlučite... Šta biste uzele?“

„Slatko“, odgovorila je mama.

„Slano“, rekla sam.

Uključile smo televizor i čekale Lunin nastup. Za sve to vreme osećala sam u nosu miris njene sveže oprane kose. Mirisala je na kokosov orah.

„Evo! Tamo iza!“, viknula je mama iznenada.

Luna je sedela u jednom kupeu i pružala kartu kondukteru. Premotavale smo to otprilike sedamdeset osam puta.

Rado smo se hvatale na to što je Luna nazivala *glamuroznim životom*.